

Valtiovarainministeriö
Päivi Laajala

Viite: Lausuntopyyntö VM064:01/2012 (päiväty 4.2.2014)

THL:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi

THL katsoo luonnoksen hallituksen esitykseksi kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi (jäljempänä luonnos) olevan huomattava parannus nykyiseen valtionosuusjärjestelmään. Sairastavuuskertoimen huomioiminen THL:n tutkimukseen perustuen on tärkeä edistysaskel kuntien välisten kustannuserojen tasaamisessa. Useat tutkimukset osoittavat iän olevan riittämätön mittari kustannusten tasaamisessa, joten on tarpeellista, että tarvetekijöitä otetaan laajemmin mukaan valtionosuusjärjestelmässä.

Luonnos on THL:n mielestä saavuttanut tavoitteet yksinkertaisempien valtionosuuskriteerien laatimiseksi ja yhtenäiset ikäkertoimet ovat selkeät. 16–18-vuotiaiden pitäminen omana ikäryhmänä on perusteltua sosiaalihuollon (etenkin lastensuojelun) käytön perusteella.

THL pitää luonnoksen merkittävimpana puutteena sitä, ettei sosioekonomisia tekijöitä ole kattavammin otettu huomioon tarvetekijöiden määrittelyssä. THL katsoo, että esitetyn työttömyyskertoimen sijaan työttömyyden vaikutus sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin olisi pitänyt laskea THL:n tutkimuksen mukaisesti samassa linjassa iän ja sairastavuuden kanssa. Luonnoksessa ei huomioida työttömyyden heijastusvaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon menoihin. Yhtä lailla koulutustaustan olisi voinut ottaa tarvekriteeriksi myös sosiaali- ja terveystieteiden opetussektorin lisäksi. Näin oli ehdotettu THL:n tutkimusraportissa.

THL:n tutkimukseen perustuen terveyden- ja vanhustenhuollon kustannuksiin vaikuttavat lisäksi sukupuoli ja iäkkäimpien yksin asuminen ja sosiaalipalvelujen kustannuksiin toimeentulotukiasiakkuus. THL katsoo, että näiden tekijöiden lisääminen valtionosuuksien laskukaavaan ei monimutkaistaisi järjestelmää suuresti, mutta takaisi tarkemman tarpeisiin perustuvan kustannusten tasauksen kuntien välillä.

THL pitää tutkimusraportissaan esille tuotuja seikkoja valtionosuusjärjestelmän parantamiseksi tärkeinä ja haluaisi lausunnossaan ottaa vielä esille järjestelmän kehittämisen kannalta olennaisimmat teemat:

- Valtionosuusjärjestelmän kannustimiin olisi ollut syytä puuttua luonnoksessa selvemmin: järjestelmään olisi ollut hyvä kytkeä kustannusvaikuttavuuden, eikä vain taloudellisuuden, tavoite. THL katsoo, ettei asetettu tavoite järjestelmän kannustavuudesta toteudu luonnoksen mukaisessa esityksessä. Järjestelmän tulisi kannustaa kuntia ennaltaehkäisevään toimintaan, laadukkaiden palveluiden järjestämiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen monipuolisesti.
- Valtionosuusjärjestelmän oikeudenmukaisuusvaikutuksia olisi ollut syytä tuoda luonnoksessa selvemmin esille. Etenkin alempien sosioekonomisten ryhmien palveluiden käyttöön olisi pitänyt puuttua eksplisiittisesti. Esimerkkejä tasa-arvon

1.4.2014

huomioivasta kustannusten tasauksesta löytyy muista maista. Esitetty luonnos ei ota huomioon eri väestöryhmien tasapuolista mahdollisuutta käyttää palveluita eri puolilla Suomea. THL ehdottaa, että uudistuksen myötä valtionosuuksia voitaisiin jakaa enemmän kuntiin, joissa asuu keskimääräistä enemmän esimerkiksi pienituloisia tai vähemmistöryhmiä.

- Valtionosuusjärjestelmän tulisi THL:n mielestä huomioida monikanavarahoitus siten, että valtionosuuksien jakamisessa otettaisiin huomioon yksityisten palveluiden ja työterveyspalveluiden käyttö. Tutkimusten mukaan kunnissa, joissa yksityisiä palveluita tai työterveyshuoltoa on enemmän, paineet perusterveydenhuollossa ovat pienemmät.

THL toteaa, että valtionosuusjärjestelmä on kaivannut uudistusta kauan.

Valtiovarainministeriön luonnos on askel oikeaan suuntaan. THL katsoo kuitenkin, että valtionosuusjärjestelmää pitäisi tulevaisuudessa kehittää myös edellä mainittujen teemojen valossa.

Lopuksi THL huomauttaa, että sote-uudistuksen myötä valtionosuuskriteerejä tai mieluummin THL esittämiä kriteereitä voidaan käyttää laskettaessa myös kuntien maksuosuuksia palveluiden järjestäjille. THL:n kriteerit soveltuvat käytettäväksi myös siinä tapauksessa, mikäli uudistuksessa päädytään maksamaan valtionosuudet suoraan järjestäjille.

Kapitaatioperusteiseen maksuun siirryttäessä kriteerit on kuitenkin hyvä vielä tarkistaa.

Pääjohtaja

Juhani Eskola

Erikoistutkija

Maria Vaalavuo